การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

COMMUNITY ECONOMIC STRENGTHENING BY DEVELOPING COMMUNITY ENTERPRISE GROUP AT TAMBONPOLSONGKRAM ADMINISTRATION ORGANIZATION, NONSUNG DISTRICT, NAKHONRATCHASIMA PROVINCE.

ทวี วัชระเกียรติศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาควิชาการจัดการ
โปรแกรมวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Asst. Prof. Tawee Watcharakiettisak
Assistant Professor of Management Program, Faculty of Management Science
Nakhonratchasima Rajabhat University
E-mail: tawee88@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ และผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยการมีส่วนร่วมของภาคีการวิจัยและพัฒนาทั้งภายในและภายนอกชุมชน ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกลุ่มเป้าหมาย คือ คณาจารย์และนักศึกษา บุคลากรองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสังเกตแบบมีและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปอุปนัยและวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน มีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ จะต้องสร้างจากภายใน ภายนอก และทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนา จัดตั้ง ดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพในทั้ง 15 หมู่บ้านตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของแต่ละชุมชน

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, การบูรณาการ, การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน, กลุ่มอาชีพในชุมชน

Abstract

The purposes of this research are to investigate the context of Tambon Authority Office in implementing and developing the economic community, guidelines and actions to strengthen the economy and results of the activities by developing the community enterprise at Polsongkram Sub-district Nonesung District, NakhonRatchasima. The stakeholders participate in this research and development from internal and external communities by using participatory action research method. Targets group are lecturers, students and staff from local administrative organization. The

integrated framework is employed in this study to collaboratively drive the organization through knowledge, learning, participating, operating, monitoring and evaluating. Research processes are understanding and communicating with the target audiences, researching to develop or solve problems and monitor and evaluate the project. Data collection in qualitative data is observation with and without participating, in-depth interview, operating and learning memos for Inductive and content analyzes. Findings show that area contexts are appropriate for developing, guidelines and operation for communities strengthen in community enterprises. The development must come from internal and external community. Key success factors for community strengthening are knowledge, acceptance, the equal dignity of parties and target community. Finally, the result of the research and development leads to 15 communities design to establish and operate their own community enterprises.

Keywords: Participatory Action Research, Integration, Communities Economic Strengthen, Community Enterprises

บทนำ

เศรษฐกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา เพราะถ้าหากเศรษฐกิจชุมชนมีความมั่นคง แข็งแรง ก็จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของทั้งประเทศมีความมั่นคง แข็งแรง ตามไปด้วยประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยระบบเศรษฐกิจชุมชน อย่างเช่นอิตาลีที่แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจครอบครัว หรือเศรษฐกิจชุมชน และการประกอบการด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมในครัวเรือนสามารถส่งเสริมให้ระบบเศรษฐกิจเจริญเติบโตได้ จากการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ขยายตัวมาเป็นวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางในที่สุด และเป็นตัวอย่างที่ดีจนทำให้ประเทศอิตาลีกลายมาเป็นต้นแบบหนึ่งของการพัฒนาประเทศที่อาศัยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศเมื่อพิจารณาถึงปัญหา ข้อจำกัด และโอกาสในการพัฒนาแล้ว การพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสม ควรจะมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้เกิดผลประโยชน์กับคนส่วนใหญ่ของประเทศ นั่นคือ จะต้องส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งจนสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป (ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2556)

การวิจัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยการเรียนรู้ร่วมกันจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแนวทางการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มธุรกิจในชุมชนในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เกิดจากแนวคิดบูรณาการเชิงระบบที่ต้องขับเคลื่อนไปแบบองค์รวมร่วมกัน ด้วยความรู้ การเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การปฏิบัติการ การติดตามและการประเมินผล โดยสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นจะเป็นผู้นำการขับเคลื่อนแนวคิดนี้ร่วมไปกับชุมชนให้สามารถบรรลุการปฏิบัติภารกิจของแต่ละภาคส่วนไปร่วมกันได้ โปรแกรมวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้นำแนวทางบริหารจัดการการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยกิจกรรมการบูรณาการการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำความรู้ไปพัฒนาชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพให้มีความเข้มแข็ง มากำหนดเป็นกิจกรรมบูรณาการการเรียนการสอน การจัดการความรู้บริการวิชาการและวิจัยแก่ท้องถิ่น ซึ่งมีการวิจัยการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เป็นกลไกสำคัญให้คณาจารย์และนักศึกษาได้นำความรู้ประกอบกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนลงสู่พื้นที่ชุมชน ได้ปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดในลักษณะการบริการวิชาการที่เหมาะสม ให้ชุมชนร่วมศึกษา ร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ กำหนดแนวทางการพัฒนา ทดลองดำเนินการตามแผนและประเมินผลเบื้องต้น จากการร่วมกันใช้ศักยภาพในการพัฒนากลุ่มอาชีพของแต่ละหมู่บ้านให้มีความพร้อมตามบริบทของชุมชนที่ศึกษาได้ และได้ทดลองเรียนรู้การประกอบการเพื่อให้มีประสบการณ์และเพิ่มพูนทักษะการประกอบการให้เพียงพอที่จะพัฒนาสู่การ

เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอนาคตด้วยตนเอง โดยได้ให้ความสำคัญกับการร่วมมือกันตามบทบาทของแต่ละภาคส่วนที่เสริมเติมเต็มระหว่างกันของภาคีการพัฒนาที่มีประชาชนใน 15 หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางของการร่วมรับรู้ คิด พิจารณา ตัดสินใจ และดำเนินการ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่พึ่งตนเองอย่างเข้มแข็งได้ต่อไปผลผลิตของการวิจัยจึงจะได้เป็นการจัดตั้ง แผนการประกอบการและการเริ่มดำเนินการกลุ่มอาชีพของแต่ละหมู่บ้าน ที่คาดหวังได้ว่าจะเกิดผลลัพธ์ คือ การมีกลไกที่เข้มแข็งในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในองค์กรปกครองท้องถิ่น และการบรรลุภารกิจการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลต่อความสำเร็จของการบูรณาการเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลความรู้ที่จำเป็นต่อการนำมาใช้พัฒนากรอบแนวคิดและขับเคลื่อนการวิจัย ได้เป็นชุดความรู้หลักดังนี้

1) เศรษฐกิจชุมชน เป็นระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่มีลักษณะองค์รวม ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัฒนธรรม ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและรวมถึงระบบคุณค่า โดยที่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดเรียนรู้ และร่วมตัดสินใจ คิดเป็น ทำเป็น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวด้วยการพัฒนากลุ่มอาชีพของชุมชนขึ้นมา จนเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีขีดความสามารถในการประกอบอาชีพและเลี้ยงดูตนเอง (ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการวิสาหกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (เสรี พงศ์พิศ, 2552) โดยที่การพัฒนาจะต้องมุ่งเน้นทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป ด้านเศรษฐกิจคือการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน ซึ่งจะสามารถเพิ่มทรัพย์สินได้ ด้านสังคมคือ การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้ปราศจากความขัดแย้ง มีความสามัคคีกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข (อินท์ชลิตา วัชรีจิระโชติ, 2556)

2) ความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมและกลไกการขับเคลื่อนจะเป็นพื้นฐานหลักให้นำมาใช้หนุนเสริมการพัฒนาโดยการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาคในกิจกรรมการพัฒนาจากการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองอย่างแข็งขัน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน สื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลและพัฒนางานเพื่อผลสำเร็จของงาน มีความสัมพันธ์กับแนวคิดของการเชื่อใจและการยอมรับตนเอง(ทวี วัชระเกียรติศักดิ์, 2554) ซึ่งมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอันเป็นกลไกสำคัญให้เกิดทั้งความรู้และผลการพัฒนาที่ต้องการที่ยึดโยงอยู่กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนในทุกระดับประกอบด้วย การเตรียมความพร้อม การดำเนินการวิจัย และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติการและผลการวิจัย (ชัชวาลย์ทัตศิวัช.2549 ; Fildes, 2005)

3) ความรู้ในการประกอบการจะเป็นชุดการเรียนรู้ที่นำเข้าไปเสริมเติมในกิจกรรมการวิจัย โดยที่กลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะคล้ายคลึงกับการจัดการธุรกิจโดยทั่วไป แต่มีลักษณะพิเศษที่มีแนวคิดมุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์โดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจชุมชนให้มีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ให้ประชาชนแต่ละชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าให้เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งสามารถยืนหยัดอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (ศิริวรรณ เจนการ และคณะ, 2545 ; สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548 ; บุษยา วงษ์ชวลิตกุลและธารินี อังค์ยศ, 2550 ; เสรี พงศ์พิศ, 2552 ; Vongchavalitkul, 2558)

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกิดขึ้นแล้ว พบว่า มี 2 ลักษณะ คือ งานวิจัยที่เน้นศึกษาการพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชนในมิติของบริบท ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และแนวทางเชิงกลยุทธ์ และงานวิจัยที่ยึดโยงอยู่กับการดำเนินภารกิจขององค์กรปกครองท้องถิ่น ดังข้อสรุปที่ได้นำมาประกอบการวิจัย ดังนี้

1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชนในมิติของบริบท ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และแนวทางเชิงกลยุทธ์ ที่มีการศึกษาไว้แล้ว ได้แก่ งานวิจัยของศิริวรรณ เจนการ และคณะ (2545) ที่พบว่าธุรกิจชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มขึ้นอยู่กับปัจจัย ความเข้มแข็งพัฒนาจากการเรียนรู้จากบริบทของกลุ่ม เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จากการสนับสนุนและประสานสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย ความเป็นเจ้าของร่วม การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีบุคลากรแกนนำ สมาชิกที่เข้มแข็ง รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิก และการบริหารจัดการ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนา ประกอบด้วย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เครือข่ายแห่งการพัฒนาและการให้สวัสดิการ การได้รับการสนับสนุน การเรียนรู้ขององค์กรธุรกิจ ทำให้เกิดการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งได้ เสริมเติมด้วยงานวิจัยของปนัดดา สุขเกษม (2548) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ การส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมด้านอาชีพจากภายในและภายนอกแก่สมาชิกเพื่อนำไปประกอบอาชีพ มีการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด และการเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น มีงานทำ ลดปัญหาการว่างงานทำให้สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพมั่นคง และพัฒนาให้กลายเป็นอาชีพหลักได้ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ และภาคเอกชน และเมื่อมีการศึกษาขยายผลจากปัจจัยแห่งความสำเร็จสู่แนวทางเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนา และพบว่า บริบทชุมชนจากฐานทรัพยากรทางเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินการกลุ่มอาชีพ แต่จะต้องบริหารจัดการกับสภาพการณ์ปกติในท้องถิ่น คือ กลุ่มมีการรวมตัวแบบหลวม ๆ สมาชิกไม่ค่อยมีส่วนร่วม มีเพียงผู้นำและแกนนำดำเนินการเป็นหลัก ผลิตภัณฑ์ขาดความหลากหลาย การบริหารจัดการอ่อนด้อย จึงมีกลยุทธ์การพัฒนา คือ การจัดทำแผนธุรกิจตามแนวทางของการดำเนินธุรกิจที่ได้มาตรฐานแต่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มอาชีพ จึงจะนำไปสู่ความเข้มแข็งได้อย่างเหมาะสม (ชไมพร สืบสุโท, รัตนา สีดี และฐิฏิกานต์ สุริยะสาร, 2554)

2) งานวิจัยที่ยึดโยงอยู่กับการดำเนินภารกิจขององค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นงานวิจัยที่เน้นให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองท้องถิ่นกับการพัฒนากลุ่มอาชีพ งานวิจัยการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนากลุ่มอาชีพ (เดชา นาดอน, 2552) พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนากลุ่มอาชีพมากที่สุด ในด้านงบประมาณสนับสนุนปัจจัยการผลิต การติดตามและประเมินผล และการสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง ที่สนับสนุนน้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการผลิตของกลุ่มอาชีพ แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพควรสนับสนุนงบประมาณเงินทุนเพิ่มขึ้นในด้านปัจจัยการผลิต มีการควบคุมคุณภาพการผลิตอย่างใกล้ชิด มีการประเมินผลที่เน้นผลประโยชน์ประชาชนได้รับ และให้มีการขยายเครือข่ายด้านการตลาดให้กว้างขวางมากขึ้น และมีมุมมองเชิงกลยุทธ์การพัฒนาที่องค์กรปกครองท้องถิ่นเข้าไปมีบทบาท (สมุทร ฤกษาภิรมย์, 2553) ที่พบว่า กลุ่มอาชีพมีปัญหาด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และการบริหารจัดการในระดับมาก จึงร่วมกันพัฒนากำหนดแนวทางหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนากลุ่มอาชีพ ได้แก่ การส่งเสริมการผลิต/การแปรรูป การจัดหางบประมาณเพื่อการผลิต/การแปรรูป จัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต/การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพ และการเสริมสร้างความรู้ด้านการบริหารจัดการ โดยมีงานวิจัยที่ขยายภาพของบทบาทของผู้นำมาช่วยสนับสนุนให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น (ปฏิวัติ ปิ่นสกุล, 2553) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วยต้องสร้างจิตสำนึกของสมาชิกภายในกลุ่มเกิดความเป็นเจ้าของและมีการบริหารจัดการเชิงระบบและมีส่วนร่วม อบรมให้ความรู้ องค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนงบประมาณด้านวัสดุอุปกรณ์และบรรจุภัณฑ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยได้ใช้ผลการศึกษาความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติการที่ต้องเกิดการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาจากภายในและภายนอกชุมชนทั้งนักศึกษา คณาจารย์ ผู้นำกลุ่มอาชีพ ผู้นำชุมชน และ

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่อบต.ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อตอบคำถามหลักของการวิจัยว่า “บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแนวทางการดำเนินการและผลการดำเนินการในการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยการส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีอะไรบ้าง ควรเป็นอย่างไรและผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร”

ผู้วิจัยได้ประมวลสถานการณ์และบริบทเชิงพื้นที่ ความต้องการของภาคีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่ศึกษาไว้ นำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการของทุกภาคส่วนการพัฒนาและกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการของทุกภาคส่วนการพัฒนา

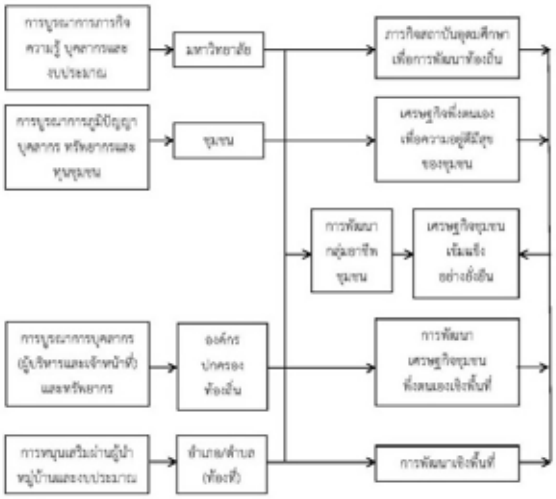

ภาพที่ 1 จะเป็นการสรุปกรอบความคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระดับการบูรณาการที่มีทั้งมหาวิทยาลัย องค์กรปกครองท้องถิ่น/ท้องที่ และชุมชน (กลุ่มอาชีพ) เป็นผู้มีส่วนร่วมกันปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาในทั้ง 3 ขั้นตอนการวิจัย ตั้งแต่การร่วมเริ่มต้น (คิด ศึกษา วิเคราะห์) ร่วมทุน (งบประมาณ บุคลากรความรู้ และการบริหารจัดการ) ร่วมตัดสินใจ (ก่อตั้งกลุ่ม จัดทำแผน ดำเนินงาน และหนุนเสริม) และร่วมประเมินผล (ติดตาม กำกับ และประเมิน) ให้ได้ผลในเชิงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถตอบสนองการบรรลุภารกิจของแต่ละภาคส่วนได้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัยการวิจัย

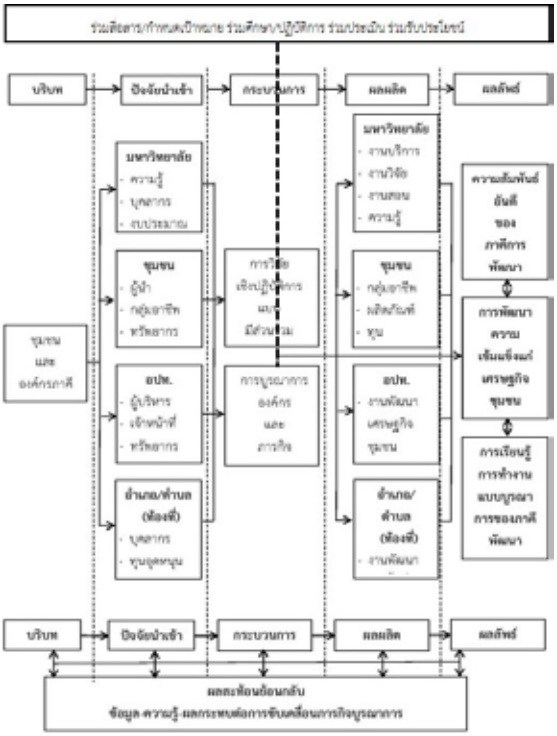

ภาพที่ 2 จะแสดงกรอบแนวคิดเชิงระบบให้เห็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายที่มีชุมชนเป็นศูนย์กลางของการดำเนินการและการพัฒนา มีความเป็นหุ้นส่วนของการขับเคลื่อน มีความรับผิดชอบในการดำเนินงานร่วมกันและการได้ประโยชน์ตามภารกิจของกันและกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

2. ศึกษาแนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยการส่วนร่วมของภาคีการวิจัยและพัฒนา

3. ศึกษาผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยการมีส่วนร่วมของภาคีการวิจัยและพัฒนา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้จะกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ในประเด็นด้านเนื้อหา ประกอบด้วยการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล การประกอบการธุรกิจชุมชน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินโครงการบูรณาการการเรียนการสอนการจัดการความรู้ บริการวิชาการและวิจัยเพื่อเพิ่มศักยภาพชุมชน ในพื้นที่ตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาเฉพาะกลุ่มอาชีพนำร่อง 1 กลุ่มต่อ 1 หมู่บ้าน จำนวน 15 กลุ่มจาก 15 หมู่บ้าน มีประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วยผู้แทนกลุ่มอาชีพในทุกหมู่บ้าน จำนวน 2 คน/กลุ่ม รวม 30 คนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 15 คน จาก 15 หมู่บ้านผู้บริหาร (นายกอบต.และรองนายกอบต.) จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานอบต.พลสงคราม จำนวน 15 คน กำนัน-ผู้ใหญ่บ้านในตำบลพลสงคราม จำนวน 15 คน ผู้แทนฝ่ายปกครอง (ปลัดอำเภอ) อำเภอโนนสูง จำนวน 2 คนอาจารย์จำนวน 13 คน และ นักศึกษาจำนวน 120 คน จากโปรแกรมวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้จะดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด ประโยชน์ที่จะเกิดจากการดำเนินงาน ดังนี้

1. เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาของศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ ชุมชนกลุ่มเป้าหมายได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาที่พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการขับเคลื่อนภารกิจแบบบูรณาการของภาคีการพัฒนาที่มีเป้าหมายร่วมกัน ให้สามารถใช้ทุน บุคลากร และความรู้ มาบูรณาการให้บรรลุภารกิจทั้งในระดับองค์กรและสังคมได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ได้ใช้ขั้นตอนการดำเนินการที่มีกลุ่มเป้าหมายทุกภาคส่วนร่วมกันปฏิบัติการวิจัย ตั้งแต่ร่วมกันสื่อสาร เตรียมความพร้อม วิเคราะห์ปัญหา กำหนดความต้องการ แสวงหาภาคีพัฒนา ศึกษาข้อมูล ตัดสินใจวางแผนและดำเนินการตามแผนในระยะแรก โดยมีกิจกรรมการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ที่นักวิจัยจะเป็นวิทยากรกระบวนการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยวิทยากรกระบวนการจัดกลไกการเตรียมความพร้อมในแต่ละส่วนของภาคีวิจัยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมายร่วมของการวิจัยด้วยการสังเกตการณ์สถานการณ์ในชุมชน แสวงหาภาคีหลัก จัดประชุมปฏิบัติการร่วมกัน ระหว่าง นายกอบต. ปลัดและเจ้าหน้าที่อบต.พลสงคราม กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ชุมชน (ผู้แทนกลุ่มอาชีพ) และคณาจารย์นักวิจัย เพื่อทำความเข้าใจและตกลงร่วมกันในการสร้างความร่วมมือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยความเห็นชอบหลักของชุมชน สรุปบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงาน เริ่มดำเนินการเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยการสำรวจศักยภาพชุมชนร่วมกัน ทั้งข้อมูลทางกายภาพ และแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ของพื้นที่วิจัย ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง เก็บข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและบันทึกการประชุมระดมสมอง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปอุปนัย เป็นข้อมูลบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มอาชีพในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อใช้ประกอบชุดความรู้ในการพัฒนาแผนธุรกิจและการประกอบการกลุ่มอาชีพในชุมชนที่วิทยากรกระบวนการหนุนเสริมให้เกิดการร่วมวิเคราะห์ตัดสินใจและกำหนดแผนจัดตั้ง และดำเนินงานกลุ่มอาชีพ

ภาพที่ 3 การเตรียมความพร้อมในแต่ละส่วนของภาคีวิจัย การประชุมปฏิบัติการร่วมกัน การร่วมกำหนดปัญหาความต้องการ

2. การดำเนินการวิจัย โดยวิทยากรกระบวนการนำข้อสรุปจากการวิจัยระยะที่ 1 มาขยายผลเป็นการพัฒนาหรือแก้ปัญหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ การกำหนดแนวทางการพัฒนา เป็นแผนงานหรือโครงการ การปฏิบัติการตามแผนงานที่กำหนด ผลของการศึกษาข้อมูลบริบทและความรู้ที่ควรจะต้องได้รับการเพิ่มเติมให้กับชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องทำให้ร่วมกันกำหนดแผนหนุนเสริมศักยภาพก่อนการตัดสินใจกำหนดแผนและดำเนินการก่อน โดยการศึกษาดูงาน การทดลองจัดกิจกรรมการผลิตและการตลาด การเรียนรู้การทำแผนและโครงการเชิงธุรกิจกลุ่มอาชีพ

ภาพที่ 4 การดำเนินการวิจัย กิจกรรมการพัฒนา การเรียนรู้และการร่วมทดลองปฏิบัติการ

ผลของความเห็นชอบร่วมกัน นำมาซึ่งกิจกรรมการปฏิบัติการการวิเคราะห์และพัฒนาแนวทางการจัดตั้งกลุ่มและทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในแต่ละหมู่บ้าน และการศึกษาดูงานแนวทางการจัดการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการออกร้านของกลุ่มอาชีพจากชุมชนทั่วประเทศที่พิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปทุมธานี การเรียนรู้และปฏิบัติการการลงทุน การผลิต การตลาดและจัดทำแผนธุรกิจกลุ่มอาชีพ และนำเสนอผลการพัฒนาตามโครงการของแต่ละหมู่บ้านในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่ห้องประชุมอบต.พลสงคราม รวมถึงขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 คือ การดำเนินกิจกรรมร่วมกันโดยการจัดงานออกร้านเพื่อทดสอบความพร้อมการประกอบการของกลุ่มอาชีพในสถานการณ์จริง พร้อมไปกับการร่วมกันวิพากษ์ผลการนำเสนอผลงานของกลุ่มอาชีพ ตลอดจนเตรียมปรับปรุงแผนธุรกิจให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน ที่ทางอำเภอ (โดยการประสานงานของท้องถิ่นและท้องที่) จะดำเนินการจัดสรรให้กับกลุ่มอาชีพในโครงการนี้ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ การสรุปบทเรียนหลังการปฏิบัติ และแบบสอบถามความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมการออกร้าน

3. การติดตามและประเมินผลโครงการ เป็นขั้นตอนการวิจัยประเมินผลเพื่อติดตามประเมินผลการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในขั้นตอนที่ 2 และสร้างความรู้จากการใช้ความรู้ตลอดการดำเนินการวิจัยเป็นกิจกรรมที่เป็นไปตามแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ ทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่จะต้องมีการกำกับดูแลการดำเนินการตามแผนอย่างใกล้ชิดเพื่อการป้องกันความเสี่ยง การพิจารณาปรับเปลี่ยนและการเรียนรู้ร่วมกันตลอดเวลา ถึงแม้จะเกิดความคลาดเคลื่อนไปจากสิ่งที่กำหนดแต่ยังได้เรียนรู้หรือปรับตัวได้ทัน บนฐานของการมีส่วนร่วมทั้งร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับผิดชอบในการวิจัยทั้งระบบ

ภาพที่ 5 การประชุมปฏิบัติการสรุปบทเรียน ก่อนระหว่างและหลังการปฏิบัติการ การติดตาม กำกับ ตรวจสอบความถูกต้องของระเบียบวิธีวิจัยโดยชุมชนร่วมกับภาคีพัฒนา

การเก็บข้อมูลได้จากการประชุมปฏิบัติการสรุปบทเรียนก่อน ระหว่างและหลังการปฏิบัติการในกิจกรรมย่อยของการวิจัยจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การสังเกตแบบมีและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปอุปนัย ภายใต้ความรู้ ความเข้าใจที่มีเหตุผลต่อการยอมรับร่วมกันของภาคีในโครงการวิจัย (สนับสนุนความถูกต้องของระเบียบวิธีวิจัย ข้อมูลและการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาร่วมกันให้เป็นไปตามมาตรฐานและจริยธรรมการวิจัยไว้อย่างเคร่งครัด) ผลที่เกิดขึ้นนอกจากจะใช้ประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ขยายผลในวงกว้างได้ด้วยความเชื่อถือได้ จากการให้ชุมชนและภาคีพัฒนาจากอบต.พลสงคราม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ

ฝ่ายปกครองอำเภอโนนสูง เป็นผู้ร่วมติดตาม กำกับ และตรวจสอบความถูกต้องของการดำเนินการวิจัยตามแผนที่กำหนด

สรุปผลการวิจัย

ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม สรุปได้ว่า ชุมชนทั้ง 15 หมู่บ้านมีฐานทุนที่เหมาะสมในเชิงบูรณาการเนื่องจากมีประสบการณ์การดำเนินโครงการการพัฒนาร่วมกับผู้วิจัยมาอย่างต่อเนื่อง เกิดความเชื่อถือ และเปิดรับต่อการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ให้ความร่วมมือในการพัฒนากลุ่มอาชีพ ร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ไปกับอาจารย์และนักศึกษาที่ร่วมวิจัย โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ได้ใช้ศักยภาพจากทุนชุมชน ความร่วมมือจากผู้นำและแกนนำกลุ่มอาชีพ ทำให้สามารถใช้พลังความพร้อมจากบริบทชุมชนได้อย่างเต็มที่โดยมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพในทั้ง 15 หมู่บ้าน ตามที่แสดงในตารางที่ 1

2. แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยการส่วนร่วมของภาคีการวิจัยและพัฒนา ผลการศึกษาและวิเคราะห์ร่วมกัน สรุปเป็นแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชนได้ว่า จะต้องมีการสร้างความเข้มแข็งจากภายในและภายนอกชุมชนด้วยการบูรณาการระหว่างภาคีพัฒนาจากภายในและภายนอกชุมชนดังนี้

2.1 การสร้างความเข้มแข็งจากภายในชุมชนมีบทเรียนที่สำคัญ คือ การสร้างเสริมและขยายผล ภูมิปัญญา การเรียนรู้ของชุมชน และภาวะการนำในชุมชนด้วยกันเอง โดยที่ผู้นำ และกลุ่มแกนนำในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน จะต้องมีประสบการณ์การเรียนรู้ทางด้านการมีส่วนร่วม ความเสียสละอย่างมุ่งมั่นต่อการพัฒนาให้กับส่วนรวม มีความภูมิใจในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเองและชุมชน และหากมีภูมิปัญญาด้านการผลิตจากฐานทรัพยากรชุมชน การบริหารจัดการเชิงธุรกิจและภาวะผู้นำ ก็จะเป็นผลต่อการขับเคลื่อนภายในชุมชนได้เองได้อย่างเข้มแข็ง

2.2 การสร้างความเข้มแข็งจากภายนอกควรมีมุมมองใหม่ในลักษณะของการร่วมกันหนุนเสริม การสร้างความเข้มแข็งที่ภาคีพัฒนาจากภายนอก จะต้องเรียนรู้และแสดงเป้าหมายที่ชัดเจนอันเป็นผลประโยชน์ของแต่ละภาคให้กับชุมชนได้รับรู้ ในลักษณะที่การเข้าไปมีส่วนร่วมหนุนเสริมนั้นมิใช่เพียงเพื่อช่วยเหลือชุมชน แต่คาดหวังความสำเร็จ อย่างเข้มแข็งยั่งยืนที่ได้ร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ให้เห็นว่าชุมชนต้องมีความรับผิดชอบในความสำเร็จขององค์กรภาคีที่เข้าร่วมด้วย เป็นพันธะทางสังคมที่ทุกฝ่ายมีคุณค่ามีศักดิ์ศรีในการเป็นผู้ให้และผู้รับร่วมกัน ปัจจัยที่ประกอบเพิ่มเติมก็คือ การใช้ความรู้ ทักษะและการเรียนรู้เพื่อการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การบูรณาการระหว่างภาคีพัฒนาจากภายในและภายนอกชุมชน มีมิติของการบูรณาการ 2 ส่วนไปด้วยกัน คือ การกำหนดเจ้าภาพองค์กรจากภายนอกที่จะเป็นผู้จัดการการประสานหน่วยงานเป้าหมายและการบูรณาการกิจกรรม โดยควรมีองค์กรหลัก คือ สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นที่หนุนเสริมด้านวิชาการการประสานเครือข่าย และขับเคลื่อนกิจกรรมการสร้างความเข้มแข็งตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการในตัวเอง และมีองค์กรปกครองท้องถิ่นที่รับผิดชอบพื้นที่ที่หนุนเสริมด้านการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการพัฒนา โดยจะมีภาคีพัฒนาอื่น ๆ ที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องและมีความพร้อมต่อการเข้าร่วมในวาระต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ทั้งเพื่อการเรียนรู้และเพื่อการร่วมพัฒนา มีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็ง โดยมีศักยภาพพื้นฐานของชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความเชื่อมั่นต่อความสำเร็จ และการหนุนเสริมการเรียนรู้ ทักษะประสบการณ์และการบริหารจัดการจากภาคีพัฒนาเป็นปัจจัยเสริม จะนำไปสู่ความสำเร็จเบื้องต้นของการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน

3. ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง

จังหวัดนครราชสีมา โดยการมีส่วนร่วมของภาคีการวิจัยและพัฒนาเกิดผลผลิตในเชิงรูปธรรม คือ การจัดตั้งและขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทที่เกี่ยวข้องและความต้องการของชุมชนใน 15 หมู่บ้าน ผลการประเมินการเรียนรู้การดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพและความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนร่วม พบว่า ทุกภาคส่วนที่ร่วมวิจัยได้รับประสบการณ์การทำงานร่วมกัน เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในกิจกรรมการบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อการขับเคลื่อนภารกิจการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและภารกิจของแต่ละหน่วยงานได้เป็นอย่างดี โดยที่ชุมชน (กลุ่มอาชีพ) เกิดความรู้และทักษะในการศึกษา วิเคราะห์ ตัดสินใจ วางแผนและปฏิบัติการเชิงธุรกิจให้กับกลุ่มอาชีพของตนเองได้จนมีผลตามมา คือ การขยายผลการหนุนเสริมการพัฒนากลุ่มอาชีพ และโครงการจัดหาทุนสนับสนุนการดำเนินงานต่อตามที่แต่ละกลุ่มพิจารณาความเหมาะสม จนได้รับความเห็นชอบจากประชาคมหมู่บ้าน อบต.และอำเภอโนนสูง ได้รับการอุดหนุนสินเชื่อไม่มีดอกเบี้ย เวลา 5 ปี แบ่งชำระคืนทุกปีเท่า ๆ กัน โดยมีบางกลุ่มอาชีพยังไม่ประสงค์จะขอการสนับสนุน ก็จะเป็นส่วนของอบต.ที่จะสนับสนุนเมื่อกลุ่มนำเสนอในโอกาสต่อไป เป็นผลให้มีทุนที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน นำมาซึ่งผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพตามที่ออกแบบไว้ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินการการตั้งกลุ่มอาชีพและการได้รับสินเชื่อเป็นทุนหมุนเวียน

หมู่ที่/บ้าน	กลุ่มอาชีพ	ประมาณการเงินลงทุน	จำนวนเงินขอกู้
หมู่ที่ 1 บ้านสระเพลง	ผลิตขนมทองม้วน	42,900	30,000
หมู่ที่ 2 บ้านพลสงคราม	ของชำร่วย/ของที่ระลึก	ใช้ทุนกลุ่ม/ไม่ขอกู้	
หมู่ที่ 3 บ้านโคกเปราะหอม	เพาะเห็ดฟาง	ใช้ทุนกลุ่ม/ไม่ขอกู้	
หมู่ที่ 4 เสลา	ทอเสื่อกกและแปรรูป	29,000	20,000
หมู่ที่ 5 บ้านหญ้าคา	กล้วย 3 รส	ยังไม่ลงทุน/ไม่ขอกู้	
หมู่ที่ 6 บ้านหนองหัวแรด	โดนัทธัญญพืช	ยังไม่ลงทุน/ไม่ขอกู้	
หมู่ที่ 7 บ้านมะรุม	หัตถกรรมเชือก	ใช้ทุนกลุ่ม/ไม่ขอกู้	
หมู่ที่ 8 ดอนแฝก	สารพัดพริก	95,200	67,000
หมู่ที่ 9 หนองนา	ดอกไม้จากกระดาษสา	72,150	50,500
หมู่ที่ 10 ดอนมันกระซาก	จิ้งหรีดแปรรูป	85,750	60,000
หมู่ที่ 11 บ้านโนนวัด	น้ำพริก	ใช้ทุนชุมชน/ไม่ขอกู้	
หมู่ที่ 12 หนองสรวง	เลี้ยงปลาดุกเพื่อแปรรูป	100,000	70,000
หมู่ที่ 13 ดอนมะเหลื่อม	เลี้ยงจิ้งหรีด	21,450	15,000
หมู่ที่ 14 ดอนบุตาโพธิ์	ถ่านดูดกลิ่น	42,900	30,000
	ถักไหมพรม	60,000	50,000
หมู่ที่ 15 ดอนแฝกพัฒนา	เพาะเห็ดฟางสมุนไพร	61,500	43,000
รวม		**610,850**	**435,500**

อภิปรายผล

ผลการวิจัยได้ตอบคำถามการวิจัยว่าบริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แนวทางการดำเนินการและผลการดำเนินการในการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยการส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาในพื้นที่ มีอะไรบ้าง ควรเป็นอย่างไร และผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรซึ่งมีคำอธิบายสนับสนุน

ผลการวิจัยจากการเทียบเคียงกับการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม สรุปได้ว่า ชุมชนทั้ง 15 หมู่บ้านมีฐานทุนที่เหมาะสมในเชิงบูรณาการสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าธุรกิจชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน พัฒนาจากการเรียนรู้จากบริบทการสนับสนุนและประสานสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน (ศิริวรรณ เจนการ และคณะ, 2545) เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด เรียนรู้ และร่วมตัดสินใจ คิดเป็น ทำเป็น และพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวด้วยการพัฒนากลุ่มอาชีพของชุมชนขึ้นมา (ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2556) และต้องบริหารจัดการกับสภาพการณ์ตามบริบทชุมชนจากฐานทรัพยากรทางเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินการกลุ่มอาชีพ (ปนัดดา สุขเกษม, 2548)

2. แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยการส่วนร่วมของภาคีการวิจัยและพัฒนาผลการศึกษาและวิเคราะห์ร่วมกัน สรุปเป็นแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชนได้ว่า จะต้องมีการสร้างความเข้มแข็งจากภายในและภายนอกชุมชนด้วยการบูรณาการระหว่างภาคีพัฒนาจากภายในและภายนอกชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย ความเป็นเจ้าของร่วม การใช้ทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแกนนำ สมาชิกที่เข้มแข็ง รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิก และการบริหารจัดการ (ศิริวรรณ เจนการ และคณะ, 2545) การให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาคในกิจกรรมการพัฒนาจากการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองอย่างแข็งขัน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน สื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลและพัฒนางาน เพื่อผลสำเร็จของงาน มีความสัมพันธ์กับแนวคิดของการเชื่อใจและการยอมรับตนเอง (ทวี วัชระเกียรติศักดิ์, 2554)

3. ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ เป็นไปตามแนวคิดการให้ประชาชนแต่ละชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าให้เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งสามารถยืนหยัดอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (ศิริวรรณ เจนการ และคณะ, 2545 ; สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548 ; เสรี พงศ์พิศ, 2552) ที่ใช้กลยุทธ์การพัฒนา คือ การจัดทำแผนธุรกิจตามแนวทางของการดำเนินธุรกิจที่ได้มาตรฐานแต่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มอาชีพ (ชไมพร สืบสุโท, รัตนา สีดี และฐิฏิกานต์ สุริยะสาร, 2554) การพัฒนาที่องค์กรปกครองท้องถิ่นเข้าไปมีบทบาทตอบสนองการแก้ปัญหากลุ่มอาชีพในปัญหาด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และการบริหารจัดการ (สมุทร ฤกษาภิรมย์, 2553) สนับสนุนการพัฒนากลุ่มอาชีพในด้านงบประมาณสนับสนุนปัจจัยการผลิต การติดตามและประเมินผล และการสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง (เดชา นาดอน, 2552) ด้วยแนวทางการพัฒนาจากการสร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและมีการบริหารจัดการเชิงระบบและมีส่วนร่วม และการให้ความรู้ (ปฏิวัติ ปิ่นสกุล, 2553)

เอกสารอ้างอิง

ชไมพร สืบสุโท, รัตนา สีดี และฐิฏิกานต์ สุริยะสาร. 2554. “กลยุทธ์การพัฒนากลุ่มอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการแข่งขัน กรณีศึกษากลุ่มอาชีพทอผ้าลายสายฝน ตำบลบ้านกิ่ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง”. ใน**รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย “มสธ. วิจัย ประจำปี 2554”** หน้า 392-404.

ชัชวาลย์ ทัตศิวัช. 2549. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น.** ค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2551. จากhttp://www.polpacon7.ru.ac.th/download/article/

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.doc. .

เดชา นาดอน. 2552. **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนากลุ่มอาชีพ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลพนมไพร อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด.** รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทวี วัชระเกียรติศักดิ์. 2554. **การศึกษาแผนงานวิจัยแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงพ่อจันทร์ที ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบลตลาดไทร อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา.** รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. 2556. **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน.**คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุษยา วงษ์ชวลิตกุล และธาริณี อังศยศ. 2550. การพัฒนาความสามารถเชิงพาณิชย์ของผู้ประกอบการกลุ่มทอผ้าไหมบ้านถาวร อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.บุรีรัมย์ ในเอกสาร**การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยแกษตรศาสตร์** ครั้งที่ 45. กรุงเทพฯ : 550-557.

ปฏิวัติ ปิ่นสกุล. 2553. **แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งในหลุ่มอาชีพของชุมชนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี.** รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปนัดดา สุขเกษม. 2548. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ศิริวรรณ เจนการ และคณะ. 2545. โครงการพลังแผ่นดิน : กรณีศึกษาด้านธุรกิจชุมชน. **รายงานวิจัยมูลนิธิพัฒนาไท.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2548. “การจัดทำมาตรฐาน ระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชน” **รายงานฉบับสมบูรณ์.** กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรุงเทพฯ : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

สมุทร ฤกษาภิรมย์. 2553. **การพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2553. **เอกสารหลักสูตร“การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน”**.กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.

เสรี พงศ์พิศ. 2552. “วิสาหกิจชุมชน สร้างฐานการพัฒนา”. **สยามรัฐรายวัน** 29 มกราคม. ค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2556.จาก http”//sodev52.exteen.com/20110204/article.

อินท์ชลิตา วัชรีจิระโชติ. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า และกลุ่มผลิตผ้าไหม อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. **วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.** 2(2) : 47-63

Fildes D.2005. **The Three in One Men’s Project : An Evaluation Methodology.** Centre for Health Service Development, University of Wollongong.

Vongchavalitkul, B. 2558. Development and Management of Rural Tourism in Phu-Foi-Lom Community. **Suan Dusit Graduate School Academic Journal** 11(1): 79-85.

แหล่งเงินทุน

โครงการบูรณาการการเรียนการสอน การจัดการความรู้ บริการวิชาการและการวิจัยเพื่อเพิ่มศักยภาพชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา